C/2024/6882

28.11.2024

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Amazonin sademetsäkato – vaikutukset ilmastonmuutokseen ja ympäristöön maailmanlaajuisesti sekä seuraukset yrityksille, työntekijöille ja väestölle

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2024/6882)

Esittelijät: **Josep PUXEU ROCAMORA, Carlos SILVA, John COMER**

Neuvonantajat	Mercedes BLAZQUEZ GARCIA-IBARROLA (esittelijän neuvonantaja, ryhmä II) Emmanuella DOUSSIS (esittelijän neuvonantaja, ryhmä III) Marta SCARPATO (ryhmä II:n neuvonantaja)
Komitean täysistunnon päätös	18.1.2024
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”ulkosuhteet”
Hyväksyminen jaostossa	17.7.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	19.9.2024
Täysistunnon numero	590
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	130/0/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (ETSK) mielestä Amazonin sademetsäkadon ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys on huolta herättävä seikka. Komitea katsoo, että metsäkadon syitä on tarpeen tutkia, jotta voidaan kehittää tehokkaita ilmastonmuutoksen hillitsemistoimia ottaen samalla huomioon oikeudenmukaisen siirtymän tarpeen ja kunnioittaen paikallisyhteisöjen ihmisoikeuksia, sosiaalisia oikeuksia ja ympäristöoikeuksia. Pientilallisten ja alkuperäisyhteisöjen tukemisen on oltava keskeinen osa Amazonin sademetsien suojeluratkaisuja, ja myös kestävää kehitystä ja kestävää kauppaa on edistettävä.

1.2 Käsillä olevassa lausunnossa on tarkoitus esittää yleiskatsaus ETSK:n näkemyksistä, jotka koskevat metsäkatoa ja metsäkadon huomattavia vaikutuksia ilmastonmuutokseen, biologiseen monimuotoisuuteen ja ympäristöön sekä maailmanlaajuisesti että paikallisyhteisöissä muun muassa maanviljelijöiden, yritysten ja ennen kaikkea alkuperäiskansojen kannalta.

1.3 Metsäkadon torjuntatoimenpiteiden on katettava kaikki tärkeimmät metsien kannalta riskialttiit hyödykkeet. Tämä tarkoittaa sekä tarjonta- että kysyntäpuolen toimia, jotka kohdistuvat niin kauppaan kuin tuotantoonkin. Toimenpiteistä on lisäksi sovittava sellaisen kumppanuuden puitteissa, jonka – ollakseen tehokasta – on oltava moniarvoista ja johon on otettava mukaan sekä asianomaisten hyödykkeiden tuottajat että niiden kuluttajat. Toimenpiteiden täytäntöönpano edellyttää yhteisesti sovittuja seuranta-, jäljitys- ja avoimuusjärjestelmiä, jotta voidaan selkeästi havaita, mitkä hyödykkeet ovat vaadittujen vaatimusten mukaisia ja mitkä eivät.

1.4 Yhteistyön vahvistaminen Latinalaisen Amerikan maiden kanssa on Euroopan unionille geopoliittinen, ympäristöön liittyvä ja geotaloudellinen välttämättömyys. On käytävä vuoropuhelua kaikkien Amazonin suurekosysteemin jakavien maiden, erityisesti Brasilian, kanssa. Suuressa vaarassa on myös muita biologisen monimuotoisuuden kannalta kriittisen tärkeitä suurekosysteemejä, kuten Chaco, Cerrado ja Pantanal.

1.5 Mercosurin ja EU:n välisen tasapainoisen strategisen kumppanuussopimuksen allekirjoittaminen loisi vakaat puitteet kaupan edistämiselle ja turvaisi samalla ympäristö- ja työvoimanäkökohtien huomioon ottamisen, metsäkadon torjunta mukaan luettuna. Sopimuksen on perustuttava ajatukseen, että kauppaa ei tulisi harjoittaa ympäristön tai työolojen ja -ehtojen kustannuksella, vaan sen on edistettävä kestävää kehitystä. Sopimuksella on edistettävä osapuolten välistä tiivistä yhdentymistä ja nykyaikaisia ja pitkälle kehittyneitä alueellisia arvoketjuja sekä alennettava kauppakustannuksia ja vähennettävä epävarmuutta.

1.6 ETSK voi toimia tukiroolissa esittämällä luottamuksen lisäämiseen tähtääviä suosituksia, määrittämällä aloja, joilla EU ja Brasilia voivat tehdä yhteistyötä, ja avaamalla mahdollisuuksia synergiaan. ETSK voi myös toimia välittäjän roolissa käymällä yhä laajempaa ja merkityksellistä vuoropuhelua Latinalaisen Amerikan maiden kumppanitahojen kanssa ja rakentamalla luottamusta siihen, että siirtyminen kestävään maankäyttöön voi olla askel kohti suurempaa vaurautta.

1.7 ETSK toimii viime kädessä siltana EU:n toimielinten ja kansalaisyhteiskunnan välillä. ETSK:ssa edustettuna olevalla järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla on todellista sananvaltaa sen suhteen, miten EU tekee yhteistyötä Amazonin alueen maiden kanssa Amazonin sademetsien suojelemiseksi ja edistääkseen samalla kestävää kehitystä, kauppaa sekä pientilallisten ja alkuperäisyhteisöjen oikeuksien tukemista.

1.8 Metsäkadon vakavia vaikutuksia yhteiskuntaan, ympäristöön ja liiketoimintaan ei voida jättää huomiotta. Brasilialla, johon valtaosa Amazonin alueesta kuuluu, on ratkaiseva rooli metsäkadon torjunnassa, ja sen tavoitteena on laittoman puunkorjuun lopettaminen vuoteen 2030 mennessä. Maan uusi hallitus on ryhtynyt määrätietoisiin toimiin asettaakseen ympäristöteeman keskeiselle sijalle poliittisella asialistallaan. Parán osavaltiossa sijaitseva Belém toimii ilmastohuippukokous COP30:n isäntänä vuonna 2025.

1.9 ETSK katsoo, että toteutettavissa toimenpiteissä on kunnioitettava asianmukaisesti Latinalaisen Amerikan kumppaneiden itsemääräämisoikeutta ja huolehdittava avoimuudesta ja korvausjärjestelyistä, sillä trooppisten metsien suojelu kuuluu kaikkien maiden vastuulle, koska ne kaikki hyötyvät hakkaamattomista metsistä.

1.10 Toimenpiteet näiden tavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät EU:n ja Latinalaisen Amerikan suhteissa uudenlaista toimintamallia ja uudenlaisia mekanismeja, jotka perustuvat tiedevaihtoon ja tietämyksen jakamiseen. ETSK on kehottanut perustamaan nopean reagoinnin mekanismin, jolla tuetaan metsiä EU:ssa ja sen ulkopuolella suojelevia henkilöitä ja kansalaisyhteiskunnan tahoja ja autetaan näitä ihmisiä oikeudenmukaisessa siirtymässä nykyistä kestävämpiin toimintatapoihin ja käytäntöihin. Yhä useammat maanviljelijät ja pientilalliset tekevät yhteistyötä paikallisten, eurooppalaisten ja muiden kansainvälisten kumppanitahojen kanssa vastuullisten käytäntöjen dokumentoimiseksi sertifiointijärjestelyjen tai maisemahankkeiden puitteissa.

1.11 ETSK katsoo, että EU:n ilmastodiplomatian puitteissa tehtävän yhteistyön suurin haaste on saada kumppanimaat nostamaan ilmastotavoitteitaan korkeammiksi ja huolehtimaan samalla kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukemisesta. Ilmastonmuutosta on tarkasteltava sekä ympäristö- että sosiaalisena ongelmana, johon on löydettävä ratkaisuja, joilla vastataan moninaisiin haasteisiin, kuten köyhyyden ja eriarvoisuuden torjuntaan, ruokaturvattomuuteen ja vedensaannin epävarmuuteen, biologisen monimuotoisuuden köyhtymiseen ja terveyskriiseihin.

1.12 ETSK on tietoinen siitä, ettei kaikilla mailla ole taloudellisia eikä teknologisia valmiuksia tai tarvittavia valmiuksien kehittämismahdollisuuksia voidakseen edetä kohti ilmastosiirtymää. EU:lla on oltava johtava rooli julkisten ja yksityisten rahoituslähteiden käyttöönotossa, jotta kumppanimaita voidaan auttaa hallinnoimaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman vaikutuksia taloudellisesta, ekologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta ja laatimaan tältä pohjalta suunnitelmia oikeudenmukaista siirtymää varten.

2. **Lausunnon tavoite**

2.1 Käsillä olevassa lausunnossa on tarkoitus esitellä ETSK:n kokonaisnäkemys Amazonin sademetsäkadosta ja tuoda esiin sen vaikutukset ilmastonmuutokseen, biologiseen monimuotoisuuteen ja ympäristöön maailmanlaajuisesti sekä sen seuraukset maataloudelle, yrityksille, työntekijöille ja paikallisyhteisöille. Lausunnossa tarkastellaan myös Amazonin sademetsäkadon ja ilmastonmuutospolitiikan välisen vuorovaikutuksen Euroopan unionin ja Mercosurin välisiin talous- ja kauppavirtoihin kohdistuvia seurauksia. Lausunto on suunnattu ensisijaisesti äskettäin valituille Euroopan parlamentin jäsenille, uudelle Euroopan komissiolle ja neuvostolle.

2.2 ETSK haluaa esittää virallisen kannanoton ja tuoda esiin EU:n järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan näkemyksen Amazonin sademetsän – joka on paikallis- ja alkuperäisyhteisöjen kotipaikka – ratkaisevan tärkeästä roolista biologisen monimuotoisuuden suojelemisessa, ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa, maailman elintarviketuotannon turvaamisessa sekä hiilidioksidin sitomisessa ja poistamisessa. Metsien säilyttäminen edistää osaltaan maatalouden kestävyyttä sekä maaperän ja vesien suojelua. Metsäkadon torjunnassa olisi otettava huomioon vuonna 2015 tehdyssä Pariisin ilmastosopimuksessa ja vuoden 2019 Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa vahvistetut oikeudenmukaisen siirtymän vaatimukset ja taattava alkuperäiskansojen kehittymismahdollisuudet itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan ILO:n yleissopimuksen nro 169 mukaisesti.

3. **Yleistä**

3.1 Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian maiden talouskomission (ECLAC) mukaan maailmassa on metsäalueita – jotka ovat elinympäristö puolelle kaikista lajeista – 4,06 miljardia hehtaaria, toisin sanoen 31 prosenttia maapallon maapinta-alasta. Yli puolet (54 prosenttia) metsistä sijaitsee vain viidessä maassa: Venäjä, Brasilia (toiseksi suurin metsäala), Kanada, Yhdysvallat ja Kiina. 53,3 prosenttia Etelä-Amerikan metsistä (497 miljoonaa hehtaaria) sijaitsee Brasiliassa, missä metsiä on kuitenkin kadonnut 92,3 miljoonaa hehtaaria 30 viime vuoden aikana. (Paraguayssa, joka sijoittuu toiselle sijalle, metsiä on kadonnut 9,4 miljoonaa hehtaaria.)

3.2 Vuosina 1990–2020 Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen metsäala supistui tasaisesti 53 prosentista 46 prosenttiin niin, että metsiä katosi 138 miljoonaa hehtaaria, mikä vastaa puolta Argentiinan pinta-alasta. Metsäkato yksistään aiheuttaa 11 prosenttia kasvihuonekaasupäästöistä. Maaperän ja sen mineraalien suojelu on olennaisen tärkeää maatalous- ja karjankasvatustoiminnan sekä ihmisten eloonjäämisen kannalta. Metsäkato vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja aiheuttaa aavikoitumista, maaperän eroosiota, maastopaloja, tulvia, kuivuutta ja hyönteisten levittämiä tauteja. Tieteellisissä tutkimuksissa varoitetaan, että metsäkadon nykyisellä etenemisvauhdilla Amazonia voi muuttua savanniksi vuoteen 2050 mennessä.

3.3 Maatalous on riippuvainen biologisesta monimuotoisuudesta, ja biologinen monimuotoisuus on riippuvainen metsistä. Yli 75 prosenttia maailman ravintokasveista on riippuvaisia eläinten suorittamasta pölytyksestä. Monet teollisuudenalat ovat riippuvaisia geneettisestä monimuotoisuudesta ja ekosysteemipalveluista, jotka ovat välttämättömiä (muun muassa lääkkeiden, mukaan lukien mikrobilääkkeiden) tuotannon kannalta. Luonnosta riippuu myös yli puolet maailman bruttokansantuotteesta ja erityisesti kolme talouden alaa: rakentaminen, maatalous sekä elintarvike- ja juomateollisuus.

3.4 Ilmastonmuutoksen vaikutuksista elintarvikkeisiin ja ravitsemukseen on yhä enemmän näyttöä. Euroopan ympäristökeskuksen toteuttamassa kattavassa analyysissa osoitetaan, miten lämpötilan muutokset, sateet, äärimmäiset sääilmiöt sekä muutokset tuholaisten ja tautien esiintymisessä vaikuttavat maatalouteen ja kalastukseen ja lisäävät entisestään tartuntojen leviämistä karjan keskuudessa.

3.5 Amazonia, joka on 7,4 miljoonan neliökilometrin laajuinen, vastaa 4,9:ää prosenttia maailman mannerpinta-alasta ja on suunnilleen saman kokoinen kuin 27 jäsenvaltion EU. Se käsittää Boliviaan, Brasiliaan, Kolumbiaan, Ecuadoriin, Guyanaan, Peruun, Surinamiin ja Venezuelaan kuuluvia osia. Amazonin alueella on maailman suurin trooppinen sademetsäkeskittymä (885 miljoonaa hehtaaria), josta 60 prosenttia sijaitsee Brasiliassa. Brasiliassa katsotaan olevan biologiselta monimuotoisuudeltaan maailman rikkain ekosysteemi. Amazonin alueella asuu arvioiden mukaan 28 miljoonaa ihmistä ja vähintään 400 alkuperäiskansaa, jotka puhuvat yli 300:aa kieltä.

3.6 Brasilian kansallisen avaruustutkimusinstituutin (INPE) toteuttamasta Amazonin metsäkadon satelliittiseuranta-hankkeesta (PRODES) vuosina 1988–2020 saadut satelliittikuvat osoittavat selvästi, että metsien tilalle on tullut metsänistutuksia (274 prosentin kasvu vuosina 1986–2019), maatalousmaata (160 prosenttia) ja karjan laidunmaata (laiduntaminen on vähentynyt vuodesta 2000 lähtien). Öljy-, kaasu- ja kriittisten mineraalien kaivannaisteollisuus ovat myös merkittävä syy Amazonin metsäkatoon. Vuonna 2023 metsää katosi 9 064 neliökilometriä (28,2 prosentin pudotus viisi vuotta jatkuneen kasvun jälkeen). Eniten metsäkadosta kärsiviä Brasilian alueita ovat Pará, Amazonas ja Mato Grosso. Suuressa vaarassa on myös muita kriittisen tärkeitä suurekosysteemejä, kuten Chaco, Pantanal ja Cerrado (missä metsäkato on lisääntynyt 25 prosenttia vuonna 2022 ja 3 prosenttia vuonna 2023).

3.7 Metsäkadolla on huomattavia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristövaikutuksia. Brasilialla on perinteisesti ollut johtava rooli metsäkadon ja ilmastonmuutoksen torjunnassa, ja ympäristökysymykset ja trooppisten metsien suojelu palasivatkin keskeiselle sijalle Brasilian hallituksen asialistalla Dubaissa vuonna 2023 pidetyssä Yhdistyneiden kansakuntien ilmastonmuutoskonferenssissa (COP28).

3.8 Brasilian presidentti Luiz Inácio Lula da Silva ja maan ympäristöministeri, ympäristöaktivisti Marina Silva ovat vahvistaneet, että Brasilia on valmis torjumaan ilmastonmuutosta mukauttamalla tavoitteitaan ja lopettamalla Amazonin metsäkadon kokonaan vuoteen 2030 mennessä. Kehitys on hyvin suotuisaa, ja Brasilian Amazonian ytimessä Belémissä Parán osavaltiossa järjestettävä COP30-kokous tarjoaa historiallisen tilaisuuden avata keskustelu vastavalitun Euroopan parlamentin kanssa.

3.9 Lula on vahvistanut uudelleen sitoutumisensa lopettaa laittomat metsähakkuut Brasiliassa vuoteen 2030 mennessä. Tähän käytetään erilaisia mekanismeja, jollainen on esimerkiksi äskettäin julkistettu Amazonia-rahaston ja Floresta+:n kanssa solmittu kumppanuus, jonka puitteissa kunnille jaetaan 730 miljoonaa Brasilian realia (noin 132 miljoonaa euroa) Amazonin metsäkadon ja metsäpalojen torjumiseksi. Hanke on osa Brasilian toimintasuunnitelmaa metsäkadon ehkäisemiseksi ja valvomiseksi Amazônia Legalin alueella (PPCDAm), ja sitä toteutetaan yhdessä niiden kuntien kanssa, joiden vaikutus metsäkatoon on suurin, myöntämällä niille taloudellista tukea. 11,6 prosenttia Brasilian pinta-alasta on alkuperäiskansoille kuuluvaa maata, ja alkuperäiskansoille kuuluvia maa-alueita on puolentoista viime vuoden aikana rajattu kymmenen. Nämä aloitteet ovat osoitus uudenlaisesta halusta kääntää kehityssuunta.

3.10 Brasilian vuosien 2023–2027 toimintasuunnitelmissa painotetaan käyttöoikeussopimusten piiriin kuuluvien liittovaltion julkisten metsien pinta-alan laajentamista jopa viidellä miljoonalla hehtaarilla vuoteen 2027 mennessä, henkilöresurssien lisäämistä metsäkadon torjumiseksi sekä tekoälyn hyödyntämistä ympäristörikosten etäseurantaan. Toiminnan tärkeimmät peruspilarit ovat kestävän kehityksen mukaiset ja taloudelliset vaihtoehdot, ympäristövalvonta ja -seuranta, alue- ja maankäytön suunnittelu sekä metsäkadon hillitsemiseen tähtäävät lainsäädännölliset ja taloudelliset toimenpiteet, kuten hiilimarkkinat.

3.11 ETSK pitää tervetulleena tätä myönteistä kehitystä ja toivoo, että metsäkadon torjumiseen tähtäävillä toimintapolitiikoilla kyetään saavuttamaan myönteisiä tuloksia. Asianmukaista huomiota on kiinnitettävä tarvittavaan avoimuuteen, itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen ja Latinalaisen Amerikan kumppaneille annettavaan korvaukseen, joka perustuu Amazonin alueen säilyttämistä koskevaan yhteiseen intressiin. ETSK katsoo niin ikään, ettei metsien säilyttämistä tulisi nähdä luopumisena talouskasvun ja elintarviketurvan tavoitteista. Suurimmat vaikeudet liittyvät Amazonian sekä alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen perusoikeuksien suojelun sovittamiseen yhteen sen kanssa, että elvytetään taloutta, vähennetään köyhyyttä ja toteutetaan oikeudenmukainen siirtymä, jossa ketään ei jätetä jälkeen.

3.12 Sademetsä tarjoaa heikoimmassa asemassa oleville väestöryhmille mahdollisuuksia toimeentuloon. Suuremmassa mittakaavassa sademetsä ei kuitenkaan resurssina edelleenkään myötävaikuta merkittävästi alueen kansantalouksiin, sillä sen osuus BKT:stä on alle 2 prosenttia, lukuun ottamatta Brasiliaa, missä osuuden arvioidaan olevan 5 prosenttia BKT:stä. Epävirallisessa taloudessa ja ennen kaikkea maaseudulla ja alkuperäiskansojen asutusalueilla sademetsällä on kuitenkin ratkaisevan tärkeä rooli väestön tärkeimpänä toimeentulon lähteenä muun muassa ravinnon, veden, rakennusmateriaalien ja muiden metsätuotteiden ansiosta. Tässä suurekosysteemissä elää ja työskentelee noin 28 miljoonaa ihmistä. He tarvitsevat vakaata, säällistä ja laadukasta työtä, joka takaa elannon saamisen toiminnasta, joka tuottaa lisäarvoa. Tällainen toiminta voi kattaa erilaisia toimintoja agroekologiasta aina tulevaisuuden lääketieteen tarpeisiin pohjautuviin uudenlaisiin taloudellisiin toimintoihin, joiden kannalta sademetsän säilyttäminen on ratkaisevan tärkeä edellytys. Näiden ihmisten toimeentulo edellyttää, että taataan ja säilytetään oikeudenmukaiset hinnat ja vakaa työllisyys.

3.13 Tästä syystä EU:n ja Amazonin alueen maiden välille on luotava uusi suhde, joka perustuu tekniseen ja tieteelliseen tietämykseen ja jonka tavoitteena on torjua näissä metsissä tapahtuvan laittoman toiminnan, kuten huumekaupan, hakkuiden ja laittoman kaivostoiminnan, sivuvaikutuksia. Kansainvälisen yhteisön myöntämän taloudellisen korvauksen ansiosta varoja voidaan osoittaa osallistavaan tutkimukseen, uusiin teknologioihin perustuvaan korkea-asteen koulutukseen sekä EU:n päätöksentekijöiden ja tilanteesta kärsivien paikallisten ryhmien välisten vuoropuhelumahdollisuuksien luomiseen. ETSK:n sekä Brasilian kestävän taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen neuvoston välinen vuoropuhelu, joka on äskettäin käynnistetty uudelleen, on tältä osin hyvä lähtökohta.

3.14 Amazonia+-ohjelma, jonka EU käynnisti äskettäin yhteistyössä niiden Etelä-Amerikan maiden kanssa, joiden alueella tämä suurekosysteemi sijaitsee, perustuu alueellisiin aloitteisiin. Ohjelmassa hyödynnetään mekanismia, jonka avulla paikallisyhteisöt, alkuperäiskansat mukaan luettuina, otetaan mukaan metsien hallintaan ja toimitusketjujen viherryttämiseen. Lisäksi voidaan kannustaa käyttämään Global Gateway -strategian varoja paikallisyhteisöille suunnattaviin korvausmekanismeihin, joilla varmistetaan, että metsien säilyttäminen on kannattavaa. Yksi esimerkki siitä, että kehitys ja metsien säilyttäminen voidaan sovittaa yhteen, on Tropical Forest Forever -rahasto.

3.15 EU on jo pitkään myötävaikuttanut metsäkatoon kuluttamalla merkittävän osan metsistä peräisin olevista tuotteista. Hyväksyttyään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman vuonna 2019 ja vuoteen 2030 ulottuvan EU:n biodiversiteettistrategian EU on ryhtynyt järeämpiin toimiin. EU:n tilastojen mukaan Eurooppa on yksi suurimmista metsäkatoon liittyvien raaka-aineiden tuojista. Muun muassa 50 prosenttia maailman kahvista ja 60 prosenttia kaakaosta tuodaan EU:hun. Vaikutustenarviointitutkimusten mukaan näiden tuotteiden kulutus pelkästään EU:ssa lisäisi metsäkatoa noin 248 000 hehtaarilla vuodessa vuoteen 2030 mennessä. EU on sitoutunut suojelemaan ekosysteemejä valvomalla metsäkatoon yhteydessä olevia tuotteita rajoillaan.

3.16 Näihin toimenpiteisiin lukeutuu myös metsäkatoa aiheuttamattomista tuotteista annettu asetus, joka koskee metsäkatoon ja metsien tilan heikkenemiseen yhteydessä olevien tuotteiden saattamista EU:n markkinoille ja vientiä EU:sta: palmuöljy, soija, puutavara, kaakao, kahvi, karja ja kumi (luettelo ei ole tyhjentävä). Asetuksella perustetaan kolmitasoinen järjestelmä maiden tai niiden alueellisten osien arvioimiseksi ja luokittelemiseksi kolmeen riskiluokkaan, säädetään valvonta- ja seurantamekanismista ja siirretään valvontavalta jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille. Näihin toimintapolitiikkoihin tulisi sisältyä olennaisina osa-alueina kuluttajavalistus ja kuluttajansuoja.

3.17 EU:n ympäristölainsäädännön vaikutukset alan arvoketjuihin voivat olla moninaisia ja vaikeasti ennustettavia, sillä ne riippuvat useista tekijöistä: kunkin arvoketjun valmiuden taso, teknologian tai rahoituksen saatavuus, kunkin maan riskiluokitus, tuottajien ja kauppiaiden tekemät päätökset, hintajousto, kysyntä muilla EU:n ulkopuolisilla markkinoilla jne. Kauppavirtoihin voi kohdistua vakavia vaikutuksia, ja hyödykkeiden vienti saattaa ohjautua nopeammin kasvaville markkinoille. Mikro- ja pienyritykset ovat kaikkein haavoittuvimpia, sillä niiden on vaikea noudattaa jäljitettävyys- ja ympäristövaatimuksia ja vastata niihin liittyvistä kustannuksista.

3.18 EU:n ja Mercosurin välisen sopimuksen on perustuttava ajatukseen, että kauppaa ei tulisi harjoittaa ympäristön tai työolojen ja -ehtojen kustannuksella, vaan sen on edistettävä kestävää kehitystä. Sopimuksella on taattava vakaat puitteet kauppavirtojen, ympäristövaatimusten ja työntekijöiden oikeuksien sääntelemiseksi. Sopimuksesta saatavaa taloudellista hyötyä on tasapainotettava sosiaalisella ja ympäristöulottuvuudella. Sopimuksella on edistettävä lisäksi EU:n ja Latinalaisen Amerikan välistä tiivistä yhdentymistä ja nykyaikaisten ja pitkälle kehittyneiden alueellisten arvoketjujen kehittämistä sekä alennettava kauppakustannuksia ja vähennettävä epävarmuutta. Geotaloudellisesta näkökulmasta EU on ensimmäinen merkittävä kauppakumppani, joka solmii virallisen sopimuksen Mercosurin kanssa: Yhdysvalloilla tai Kiinalla ei ole vastaavaa kauppasopimusta. Sopimuksen geopoliittista, geoekologista ja geotaloudellista merkitystä ei saisikaan väheksyä.

3.19 Brasilialla on ratkaiseva rooli arvioitaessa metsäkatotilannetta erityisesti Brasilian Amazonin alueella. Sopimuksen ratifioinnilla voidaan varmistaa kestävä kehitys sekä vakaa ja luotettava oikeudellinen ympäristölainsäädännön täytäntöönpanokehys erityisesti metsäkadon torjunnan osalta. Samanaikaisesti sopimuksella olisi taattava, että kansalaisyhteiskunnan oikeutetut vaatimukset täytetään, ja turvattava haavoittuvassa asemassa olevien toimijoiden ihmisoikeudet, sosiaaliset oikeudet ja työntekijöiden oikeudet Kansainvälisen työjärjestön keskeisissä yleissopimuksissa ja erityisesti ihmisarvoista työtä koskevissa yleissopimuksissa vahvistettujen mekanismien mukaisesti. Lisäksi sopimus tarjoaa latinalaisamerikkalaisille ja eurooppalaisille yrityksille mahdollisuuden tiedonsiirron alalla tehtävään yhteistyöhön sekä teknologiseen yhteistyöhön ja innovoinnin tehostamiseen.

4. **Erityistä**

4.1 ETSK on jo ilmaissut huolensa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja erityisesti metsäkatoa koskevien EU:n toimintapolitiikkojen täytäntöönpanon taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista. Metsäkatoon voidaan vaikuttaa myös suoraan vähentämällä köyhyyttä sekä tarjoamalla ja lisäämällä mahdollisuuksia kunnolliseen ja ihmisarvoiseen toimeentuloon – laadukkaat työpaikat mukaan luettuna – sekä investoimalla maaseudun kehitykseen. ETSK on niin ikään todennut, että metsäkadon vähentämisessä on otettava huomioon metsien kulttuurinen merkitys erityisesti maaseutu- ja metsäalueyhteisöille.

4.2 Aiheesta ”EU:n markkinoille saatettaviin tuotteisiin liittyvän metsäkadon ja metsien tilan heikkenemisen riskin minimointi” antamassaan lausunnossa ETSK korosti, että on tärkeää tehdä yhteistyötä tuottajamaiden kanssa EU:n tukemiseksi metsäkadon perimmäisiin syihin puuttumisessa.

4.3 ETSK kehotti perustamaan nopean reagoinnin mekanismin, jolla tuetaan metsiä EU:ssa ja sen ulkopuolella suojelevia henkilöitä ja kansalaisyhteiskunnan tahoja. Suuri enemmistö maanviljelijöistä ja pientilallisista ei syyllisty laittomaan toimintaan tai aiheuta metsäkatoa. Yhä useammat maanviljelijät ja pientilalliset tekevät yhteistyötä paikallisten, eurooppalaisten ja muiden kansainvälisten kumppanitahojen kanssa vastuullisten käytäntöjen dokumentoimiseksi sertifiointijärjestelyjen tai maisemahankkeiden puitteissa. EU:n on tehtävä yhteistyötä tuottajamaiden kanssa auttaakseen näitä ihmisiä oikeudenmukaisessa siirtymässä nykyistä kestävämpiin toimintatapoihin ja käytäntöihin. Euroopan komission on annettava kiireellisesti selkeät suuntaviivat siitä, miten metsäkatoasetuksen täytäntöönpanossa Euroopan unionissa ilmenneet epäkohdat voidaan ratkaista.

4.4 Lisäksi ETSK totesi Euroopan unionin ilmastodiplomatiasta antamassaan lausunnossa, että EU:n ilmastodiplomatian puitteissa tehtävän yhteistyön suurin haaste on saada kumppanimaat nostamaan ilmastotavoitteitaan korkeammiksi ja huolehtimaan samalla kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukemisesta. ETSK myös vahvisti kannattavansa kokonaisvaltaista toimintamallia. Se pitää ilmastonmuutosta paitsi ympäristöongelmana, joka edellyttää teknisiä ja käyttäytymiseen liittyviä ratkaisuja, myös yhteiskunnallisena ongelmana, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan lisäksi taloudellisia, poliittisia, kulttuurisia ja institutionaalisia muutoksia. Jotkin näistä ratkaisuista tarjoavat mahdollisuuksia muuttaa yhteiskuntaa niin, että pystytään vastaamaan useisiin ilmastonmuutokseen ja selviytymiskyvyn kehittämiseen liittyviin haasteisiin, esimerkiksi torjumaan köyhyyttä ja eriarvoisuutta, ruokaturvattomuutta, vedensaannin epävarmuutta, biologisen monimuotoisuuden köyhtymistä ja terveyskriisejä. Näiden haasteiden ratkaiseminen saattaa samalla edistää ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista. Tästä syystä ilmastodiplomatian olisi oltava erottamaton osa yleistä strategiaa ja pohjauduttava EU:n sitoumuksiin saavuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.

4.5 ETSK on tietoinen siitä, ettei kaikilla mailla ole taloudellisia eikä teknologisia valmiuksia tai tarvittavia voimavaroja edetä kohti ilmastosiirtymää. Valmiuksien ja osaamisen parantamiseksi ETSK kannattaa korkeakoulujen välisiä sopimuksia, joilla edistetään muun muassa puhtaita teknologioita ja metsien kestävään hyödyntämiseen liittyvien työurien luomista. EU:n olisi raivattava tietä ja kehitettävä infrastruktuuria, rahoitusmahdollisuuksia ja hallinnointimenetelmiä ottamalla käyttöön julkisia ja yksityisiä rahoituslähteitä, jotta kumppanimaita voidaan auttaa hallinnoimaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman vaikutuksia, edistämään taloutensa monipuolistamista, laatimaan oikeudenmukaista siirtymää koskevia suunnitelmia ja tukemaan sopeutumis- ja riskinhallintahankkeita ilmastohaavoittuvuusriskien ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

4.6 EU on hiljattain käynnistänyt Global Gateway -aloitteen, jolla varmistetaan 300 miljardin euron investoinnit kaudella 2021–2027. Global Gateway -strategialla vastataan keskeisiin maailmanlaajuisiin haasteisiin alueellisen ja kahdenvälisen yhteistyön avulla. Ensisijaisilla kumppanuuksilla Latinalaisen Amerikan ja Brasilian kanssa pyritään erityisesti torjumaan ilmastonmuutosta, edistämään energiasiirtymää ja digitalisaatiota sekä suojelemaan metsiä. Latinalaiselle Amerikalle osoitettu määrärahaosuus Global Gateway -strategian puitteissa on toiseksi suurin, ja on tärkeää tietää, kuinka suuri prosenttiosuus tästä osoitetaan hankkeisiin, jotka on suunnattu kansalaisyhteiskunnalle tai joissa se on mukana. Kahdenväliset yhteistyöhankkeet (Amazonia+, Horisontti Eurooppa -puiteohjelma, EUROsociAL+, EUROCLIMA +, Green Al Invest jne.) auttavat torjumaan eriarvoisuutta ja toteuttamaan oikeudenmukaisen siirtymän kohti kestävämpiä toimintatapoja.

4.7 EU pyrkii määrätietoisesti lieventämään viimeaikaisten ympäristösäännösten täytäntöönpanon vaikutuksia alueellisen yhteistyön avulla. Tätä varten EU on ottanut käyttöön ”naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen – Globaali Eurooppa” (NDICI) vuosiksi 2021–2027. Kyseisen välineen kokonaismäärärahat ovat 79 miljardia euroa, ja siihen kuuluu useita työkaluja – erityisesti Euroopan kestävän kehityksen rahasto plus (EKKR+) –, joiden avulla EU voi rahoittaa investointejaan.

Bryssel 19. syyskuuta 2024.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE